

شیوه های بیان

(ویژه دانشجویان رشته های معماری و شهرسازی)

مؤلف: دکتر جهانشاه پاکزاد

سرشناسه : پاکزاد ، جهانشاه، ۱۳۲۸ - عنوان و نام پدیدآور: شیوه های بیان / مولف جهانشاه پاکزاد. مشخصات نشر: تهران: آرمانشهر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۲۴۰ص: مصور(رنگی)، جدول، نقشه(رنگی): ۲۴×۳۴ س م شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۲۸-۰۹-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیفا موضوع: شهرسازی-- طرح و برنامه ریزی-- روش شناسی موضوع: شهرسازی-- تحقیق
رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ ش ۹/۲/۱۶۶ H رده بندی دیویی: ۲۰۷/۱۲۱۶ شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۷۰۷۹۱

شیوه های بیان

مؤلف: دکتر جهانشاه پاکزاد

طراح جلد: مهندس محمد مهدی عابدی

مدیر فنی چاپ: سید محمدحسن هوشمند

ناشر: انتشارات آرمان شهر

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

چاپ: سارنگ

بهاء: ۱۶۸۰۰ تومان

مرکز توزیع: نشر و پخش ثمین

نشانی: تهران- خیابان انقلاب- خیابان دوازده فروردین - خیابان شهدای ژاندارمری غربی بن بست مرکزی

پلاک ۱ | تلفکس: ۶۶۹۶۱۹۲۰ - ۶۶۹۷۲۸۷۱

SBN: 978-600-6248-09-7

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۲۸-۰۹-۷

n-p-samin@yahoo.com

بیش از چهار دهه از فعالیت من در رشته طراحی شهری می‌گذرد و سالها کوشش من در راستای حل مسائل محتوایی این رشته بوده و خواهد ماند. در این راه من تنها نبوده‌ام. بسیاری از دانشجویان و همکاران سعی در تدوین مباحث محتوایی و ارتقای هر چه بیشتر این رشته داشته و در بسیاری از موارد در این زمینه موفق بوده‌اند. این در حالی است که علی‌رغم قابلیت بالای کارشناسان مربوطه در زمینه محتوایی، کمتر به مهارت‌های مرتبط با نحوه بیان و ارائه محتوا توجه شده است. برای جبران این کمبود، برخی به لفاظی و روی آوردن به خطابه‌های سنگین و دلچسب می‌پردازند و برخی دیگر که از این هنر نه چندان مطلوب بی‌بهره‌اند با بیانی غیرملموس و گسل‌کننده مباحث مورد نظر خود را ارائه می‌کنند.

بدیهی است هر دو حالت فوق، به ویژه برای حرفه‌مندان جوان، که نه فرصت تمرین هنر جلسه‌گردانی را داشته‌اند و نه به واسطه تجربه حرفه‌ای چندین ساله، اعتباری برای خود کسب نموده‌اند، کارساز و صحیح نمی‌باشد. بنابراین، مسئله انتقال محتوا، مشکلی جدی است و باید برای آن چاره‌ای اندیشید.

من به عنوان داور صدها پایان‌نامه و عضو هیات علمی داوری پروژه‌های مهندسی مشاور، کمبود شدیدی در زمینه ارائه محتوای پایان‌نامه‌ها و طرح‌ها احساس نموده‌ام. چه قضاوت‌های نادرستی که، علی‌رغم تحمل زحمات فراوان، بواسطه بیان نامطلوب، برای پایان‌نامه‌های دانشجویی نمرات کم به ارمغان آورده و چه هزینه‌های اضافی و غیرقابل محاسبه‌ای که به سبب عدم ارائه صحیح

بر فرد یا شرکت مهندسان مشاور وارد شده است.

همه به خوبی می‌دانیم که داور نهایی زحمات ما مخاطبین ما می‌باشند، در غیر این صورت، نیازی به توضیح و توجیه طرح در جلسات مختلف نبودیم. از دیگر سو، مخاطبان ما نه صرفاً افراد متخصص هم رشته بلکه در بیشتر اوقات کارشناسان تخصص‌های دیگر، مدیران و با رواج روزافزون تمایل به جلب مشارکت مردمی، عامه مردم هستند. علاوه بر انواع مختلف مخاطبین باید تعدد آن‌ها را نیز در نظر گرفت. از آنجا که طرح‌های شهری اغلب طی مدت زمان طولانی اجرا می‌شوند، در طول مدت اجرا افراد متعدد و مختلفی با آن سروکار خواهند داشت. بدون استفاده از ابزار درست بیان (چه تصویری و چه نوشتاری) طرح‌ها همواره نیازمند الصاق تهیه‌کننده طرح به نقشه‌ها و گزارش‌ها خواهند بود. بر این اساس، هنر یک متخصص معماری، طراحی یا برنامه‌ریزی شهری، نحوه ارائه و بیان محتوا به گونه‌ای است که اولاً کلیه مطالب مهم منتقل شده و ثانیاً محتوا به درستی و صحت کامل ارائه گردد.

بدین ترتیب، در کنار صحت جنبه‌های محتوایی، لازم است که روش‌های ارائه نیز به درستی اتخاذ شده و ابزار و تدابیر متناسب با شرایط مدنظر قرار گیرد. برای این منظور، ما شهرسازان، خواه طراح و خواه برنامه‌ریز، برای بیان اهداف خود از شیوه‌های مختلفی استفاده می‌کنیم که مهم‌ترین آن بیان تصویری نوشتاری و گفتاری است. افزون بر آن نباید فراموش کرد که در کنار این سه شیوه، به ویژه در جلسات دفاع از پروژه، حالت صورت و اندام و حرکت دست و پاها یا به عبارت بهتر بیان بدنی نیز به رعم صامت بودن آن، چنان تاثیرگذار است که نمی‌توان اهمیت آن را کمتر از شیوه‌های مذکور دانست. به هر روی، نباید فراموش کرد که بیان‌های مختلف تصویری،

نوشتاری، گفتاری و بدنی مکمل یکدیگر بوده و هیچ یک را نمی‌توان و نباید جایگزین دیگری نمود. مطمئن باشید که اگر امکان این جایگزینی وجود داشت، دیگر نیازی به ابداع این چهار روش بیان نبود و افراد کلیه اهداف خود را با توسل به یک شیوه بیان منتقل می‌کردند.

کتابی که در دست شماست، کوششی است در جهت انتقال تجربیات حرفه‌ای من در زمینه این روش‌های بیان، به نسل جوان شهرساز؛ به این امید که نه تنها از راه سعی و خطا، که اشتباهات و ناکامی‌های زیادی را نیز به همراه می‌آورد، زندگی حرفه‌ای خود را سپری گردانند، بلکه با تذکرات و توصیه‌های طبقه‌بندی شده و تدوین یافته در این کتاب به موفقیت بیشتری در زمینه انتقال منظور خود به دیگران دست یابند.

این کتاب که ابتدا در قالب درس بیان تصویری در رشته طراحی شهری کارشناسی ارشد دانشگاه شهیدبهشتی و همچنین درس شیوه‌های ارائه کارشناسی معماری تبیین می‌شد، حاصل جمع‌آوری تمرینات دانشجویی طی ۶ سال گذشته تدریس می‌باشد. آنچه در مورد نحوه استفاده از این کتاب مهم است، دو روش عمده در مطالعه است:

۱. مطالعه کتاب به صورت جامع به منظور هم سو نمودن کلیه تمهیدات ارائه شده در چهار روش بیان؛

۲. مراجعه موردی به کتاب برای انتخاب ابزار یا وسیله ارائه مناسب (به ویژه در مورد بیان تصویری) بسته به موقعیت، شرایط ارائه، مخاطبان و ابزار ارائه.

بدیهی است که منظور از تدوین این کتاب آموزش روش ترسیم و راندو یا شگردهای سخنوری و آئین نگارش نیست، بلکه چگونگی استفاده از هرگونه ابزار ارائه می‌باشد، چراکه تا کنون در مورد

این موضوعات کتب متعدد و به نوبه خود ارزشمندی تدوین شده است، اما متأسفانه تا به حال همت زیادی درباره جمع‌آوری تجربیات چگونگی استفاده از این ابزار و شیوه‌های ارائه در جلسات صورت نگرفته است. این در حالی است که هر شهرساز، چه دانشجو و چه کارشناس، مجبور به ارائه و دفاع از طرح خود در مقابل مخاطبین مختلف می‌باشد و برای این منظور باید انواع بیان‌ها و نحوه تعامل آن‌ها را بیاموزد.

با توجه به موضوع فوق، لازم به ذکر است که کلیه تصاویر این کتاب صرفاً به عنوان نمونه و روشن شدن موضوع آورده شده‌اند و به لحاظ محتوایی مورد تایید کامل نویسنده نیستند. بسیاری از این تصاویر از کتب مختلف و کارهای دانشجویی جمع‌آوری شده و منابع قابل رجوعی برای استفاده بیشتر در اختیار مخاطب قرار نمی‌دهند. بنابراین در اکثر بخش‌ها منابع این تصاویر ذکر نشده و تنها در انتهای کتاب به ذکر منابعی که برای مطالعه بیشتر می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند، اکتفا شده است.

هرچند این کتاب توسط یک طراح شهری برای دانشجویان طراحی شهری تدوین شده است، اما برای برنامه‌ریزان شهری و منطقه‌ای، معماران و دیگر کارشناسان شهری نیز قابل استفاده خواهد بود. توصیه‌های این کتاب حتی برای بسیاری از مهندسان مشاور که به دلایل مختلف، از ارائه صحیح و بی‌نقص کارهایشان به دور افتاده‌اند نیز کارساز بوده و حتی می‌تواند چک لیست مناسبی برای مدیران فنی طرح‌ها جهت کنترل کیفیت فرمال اسناد و مدارک ارائه شده باشد.

در خاتمه از کلیه دانشجویانی که در طول چند دهه اخیر در درس بیان تصویری به یاری ام شتافتند، همدل و هم‌دوش با اینجانب به تفکر راجع به موارد قوت و ضعف خود و همکارانشان

پرداخته اند تشکر می‌نمایم. سپاس و قدردانی ویژه من نثار سرکار خانم مهندس سایه فریدطهرانی و سرکار خانم مهندس المیرا ضرابی که در این شش سال اخیر به یادداشت برداری از اظهار نظرهای دانشجویان و اضافه کردن آن به متن موجود پرداختند. زحمت اصلی اتمام کار و ویرایش نهایی به عهده خانم فریدطهرانی بود که کیفیت این کتاب را مرهون زحمات ایشان می‌دانم. امید است این کتاب، بتواند برای همکاران جوان مفید واقع گردد و با دیدی نقادانه، نکات مغفول و اشتباهات سهوی در این کتاب را به اینجانب تذکر دهند.

جهانشاه پاکراد

زمستان ۱۳۹۰

www.ketab.ir

فهرست

		بیان تصویری
۱۷۳.....	بیان گفتاری	مقدمه.....
۱۸۷.....	بیان نوشتاری	نقشه.....
۲۰۵.....	بیان بدنی	عکس.....
۲۲۳.....	ارائه کامپیوتری	کروکی.....
۲۲۹.....	کتابشناسی	نمودار.....
		جدول.....
		چارت.....
		پرسپکتیو.....
		علامت.....
		حجم سازی.....
		دست خط.....
		کاریکاتور.....
		کمیک استریپ.....
		فیلم.....
		نتیجه گیری.....

www.ketab.ir